

APHRODISIAS 2022

SONUÇ RAPORU

APHRODISIAS 2022 SONUÇ RAPORU

Aphrodisias'taki 2022 yılı çalışmaları Bazilika, Palmiye Parkı, Tetrasyon Caddesi, Kybele Evi ve Sebasteion Tapınak'ta sürdürülen projelere ve Afrodiasias Müzesi'nde sergilenecek mermer heykeltıraşlık eserlerinin restorasyonuna odaklanmıştır. Bunlarla birlikte çeşitli koruma, araştırma ve yayın çalışmalarına devam edilmiştir. Aralarında uzman ve öğrencilerin bulunduğu toplam 69 arkeolog, mimar, konservatör, epigraf, fotoğrafçı ve nümizmattan oluşan ekip 31 Mayıs - 8 Eylül tarihleri arasında çalışmalarını sürdürmüştür. 2022 sezonunda 33 kazı işçisi ve 26 konservasyon işçisi olmak üzere yakın çevreden 59 işçi istihdam edilmiştir. Bakanlık temsilciliği görevini İzmir Arkeoloji Müzesi'nden Sedrettin Ögünç üstlenmiştir.

1. BAZİLİKA VE DIOCLETIANUS FİYAT FERMANI (Res. 1-13)

2018 yılında Bazilika cephesinin bazı bölümlerinin restore edilmesi ve MS 301 yılında bina cephesindeki mermer panellere yazılan Diocletianus Tavan Fiyatlar Fermanı metninin sergilenmesi için yeni bir projeye başlanmıştır. Önceki sezonlarda yapının mermer mimari blokları düzenlenmiş, yapı içerisindeki mermer ve mozaik zeminler korunarak belgelenmiş, binanın ön cephesindeki devasa sütunların onarımı ve anastylosis çalışmalarında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. 2021 sezonunda Fiyat Fermanı'nın metnini içeren panolar üzerine çalışılmaya başlanmıştır.

2022 sezonunda fiyat listesinin orijinal Latince metni ile Türkçe ve İngilizce tercümelerini içeren panolardan beşi daha Bazilika'nın doğu duvarının aksına yerleştirilmiştir (Res. 3-7). Bu panolar fermanın 14 ila 49. bölümlerini içerir. Planlanan uygulama, Bazilika'nın yan duvarlarındaki nişlerin üzerine örülen ve orijinal ferman yazıtı parçaları ile bazı küçük mimari parçaları taşıyacak olan sıvalı taş duvarlar ve bu duvarların arasındaki hafif çelik konstrüksiyonlar üzerine yerleştirilecek olan ferman ve bilgi panolarını kapsamaktadır. (Res. 4). Sıvalı duvarlar, nişlerin arka tarafında yerel taştan inşa edilmiş, orijinal antik duvardan kırmızı renkli kiremitle oluşturulan bir hat ile ayrılmıştır. Duvarların arasındaki panellerin çelik destek-konstrüksiyonu Denizli'de hazırlanmıştır. 2022 sezonunda Bazilika'nın batı tarafına da panoların ve küçük mimari elemanların monte edileceği üç taş örgü duvar ve iki çelik destek-konstrüksiyon inşa edilmiş (Res. 7), 2023 sezonunda son panoların yerleştirilmesine hazır hale getirilmiştir. Yeni bir proje ile Bazilika'nın iç mekânı ve dış tarafının 3 boyutlu modellemesi yapılmıştır. Dış tarafını gösteren modellerde Fiyat Fermanı'nın ön cephe üzerinde nasıl görüldüğü de canlandırılmıştır (Res. 6).

Bunlarla eşzamanlı olarak, yapının vestibülündeki kolosal sütunların anastylosisi üzerine yoğun bir şekilde çalışılmıştır. Büyük boyutlu mimari parçalar Bazilika'dan Mavi Depo-Atölye'ye getirilmiş, burada parçalar onarılmış, birleştirilmiş, dübellenmiş, yapılandırılmış ve kullanılabilir hale getirilmiştir. Sütunların eksik parçaları çelikle güçlendirilmiş ve el ile yontulmuş yapay taşlarla tamamlanmıştır. Çalışmanın en zorlu kısımlarından biri, sütunların üzerine uzanan dört metre uzunluğundaki arşitrav bloklarından birini tamir etmek olmuştur (Res. 8-9). Arşitrav bloğu Antik Çağ'da zaten kırılmış ve birçok kenet ile tamir edilmiştir. Modern tekniklerle sağlamlaştırmak için iki ayrı parça, uzunlukları boyunca matkapla delinmiş ve içlerine Hilti HIT-500 ile yapılandırılan dört adet çelik dübel yerleştirilmiştir. Onarılan ve yontulan sütun parçaları ve restore edilen arşitrav bloğu atölyedeki çalışmaların ardından tekrar Bazilika'ya götürülmüş ve orijinal konumlarına yerleştirilmişlerdir (Res. 10-13).

Anastylosis çalışmaları Thomas Kaefer ve Gerhard Paul tarafından yönetilmiştir. Ferman sergisi Harry Mark tarafından tasarlanmış, montajın tüm aşamaları yine Harry Mark'ın gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Fermanın metinleri Serra Somersan tarafından hazırlanıp Türkçe'ye çevrilmiştir. Latince ve İngilizce metinler, Profesör Michael Crawford'un *Aphrodisias* serisinde 13. kitap olarak yayınlanacak monografına dayanmaktadır. Üç boyutlu modellemeler Ece Savaş ve Phil Stinson tarafından hazırlanmıştır. Bazilika ve Ferman projesi, pladis ve Sayın Murat Ülker tarafından desteklenmektedir.

2. KENT PARKI (PALMIYE PARKI) (Res. 14-16)

Geçmişte 'Güney Agora' olarak bilinen kentin ikinci halk meydanında (215 x 70 m) 2012-2017 yılları arasında gerçekleşen kazılar Mica ve Ahmet Erteğün tarafından desteklenmiştir. Bu çalışmalar buranın palmye ağaçları ve İon düzeninde kolonadlarla çevrili uzun bir havuza (170 x 30 m) sahip bir kent parkı olduğunu kanıtlamıştır. Doğu Kapısı üzerine yazılmış olan ve MS 6. yüzyıla tarihlenen bir şiiirde kompleks "Palmye Parkı" olarak anılmaktadır. Mevcut çalışmada, mermer havuz kenarının restorasyonu (Res. 14) ile kompleksin kazısını ve tarihçesini anlatan çok yazarlı bir monografa odaklanılmıştır.

2021 yılında restorasyon çalışmaları mermer havuz kenarının güney tarafında gerçekleşirken, 2022 yılında havuzun kuzey kenarında çok iyi ilerleme kaydedilmiştir. Çalışmalar Hikmet Apaydın ve Andrea Walker gözetiminde gerçekleşmiştir (Res. 15-16). Havuz kenarındaki mermer oturma bloklarının üzerinde 500 civarında çizim, oyun tablası ve yazıt formunda graffito bulunmaktadır. Konservasyon çalışmaları Sayın Ömer Koç ve Geyre Vakfi tarafından desteklenmektedir.

Havuzdaki kazı çalışmalarını ve kompleksin uzun yaşantısını ele alan on altı yazarlı yayın tamamlanmıştır. Tüm metin Andrew Wilson ile birlikte yayının editörlüğünü üstlenen Ben Russell tarafından kontrol edilmiştir. Son resimler seçilmiş, kitap yayına hazır hale getirilmiştir. Bu yayın Aphrodisias serisinin 14. monografi olacaktır.

3. TETRAPYLON CADDESİ (Res. 17-32)

Tetrapylon ile Tiyatro arasında kuzey-güney doğrultuda uzanan Tetrapylon Caddesi'nde çalışmalara 2008 yılında başlanmıştır. Çalışmalarda çok önemli bir ana cadde ortaya çıkarılmış olup alanda Roma döneminden Osmanlı dönemine kadar aralıksız olarak devam eden olağanüstü tarihsel bir profil ve insan faaliyeti gözler önüne serilmiştir (Res. 17). Neticede, geç 5. - erken 6. yüzyıla tarihlenen işlek bir sütunlu cadde, caddenin erken 7. yüzyıl yıkıntısı ve bu yıkıntının üzerinde devam eden yaşama ait izler ortaya çıkmıştır. 2022 yılındaki çalışmalar halihazırda kazılmış olan caddenin farklı noktalarında devam etmiştir. 7. yüzyıldaki kentsel yıkımdan sonra devam eden yaşantıyı anlamayı hedefleyen yeni sondajlar açılmış, belgeleme çalışmaları yapılmıştır (Res. 18-19).

1986 yılında kazılan eski bir açma temizlenmiş ve belgelenmiştir (SAve 22.1). Daha kuzeyde, önceki yıllarda gün ışığına çıkarılan ve 7. yüzyıla tarihlenen Karanlık Çağ Kompleksi'nin duvarları dikkatlice sökülmüş ve alttaki yapılar incelenmiştir (NAve 22.2). Bu duvarların zayıf temelleri ve kötü yapım teknikleri sebebiyle yerlerinde korunmaları mümkün değildir. Caddenin kuzey ucunda batı taraftaki portiko 6. yüzyıl seviyesine kadar kazılmıştır (NAve 22.5). Sebasteion'un kuzeyindeki doğu kolonad üzerinde uzunlamasına kazılmamış bir alan 6. yüzyıl zemin seviyesine kadar kazılmıştır (NAve 22.3). Son olarak, yükselen yeraltı suları ve yağışlı zamanlarda alan içine gelen sel sularıyla başa çıkabilmek için tasarladığımız ve Propylon'un batısında, Tetrapylon Caddesi'nin en düşük kotlu noktasına yerleştirilecek olan keson kuyu için kazı çalışmalarına başlanmıştır (NAve 22.1).

2022 çalışmaları, 620 yılı civarında gerçekleşen, tüm alana ciddi zarar veren ve doğu kolonadı yıkan depremin öncesinde ve sonrasında yaşam konusundaki bilgilerimizi arttırmıştır. Klasik Osmanlı döneminin Aphrodisias'ı hakkında da yeni bilgiler edinilmiştir. Çalışmalar Ceren Ak, Yağmur Başaran ve Merve Günel yönetiminde Armağan Aydın, Meredith Claire Davis, Ezgi Erol, Cemile Karaca, Francesco Lagioia, Muhammed Özkan, Thomas Jay Rice, Isabella Riglia, Grace Christine Vieaux, Eugenia Vitello, Avery Nicole Warketin ve Marie-Theres Wittmann tarafından yürütülmüştür. Tüm kazı çalışmaları Ine Jacobs gözetiminde gerçekleşmiştir. Cadde projesi Aygaz, the Friends of Aphrodisias Trust in London ve the British Institute at Ankara tarafından desteklenmektedir.

SAve 22.1. Caddenin güney ucunda 1986 yılında kazılmış bir açmada cadde döşemeleri ve doğu kolonadın bir bölümü ortaya çıkarılmıştır. Burada üç adet sütun 1987 yılında ayağa kaldırılmıştır. İki sütunun Geç Antik Çağ düzenlemesine sahip ilginç İon başlıkları vardır. 2022 yılında bu açma detaylı bir şekilde temizlenmiş, belgelenmiş ve doğuya doğru cadde portikosunun arka duvarına kadar genişletilmiştir. Bu duvar, daha kuzeydeki kolonadın arka duvarı ile aynı hizadadır (Res. 20). Duvar bu açmada, modern yüzeyin hemen altında olmasına rağmen olağanüstü derecede iyi korunmuş durumdadır. Kazılmış alanın ortasında sonradan kapatılmış bir kapı açıklığı gözlemlenmiştir. Açmanın temizlenen kuzey kısmında yoğun bir kerpiç yıkıntısına rastlanmıştır. Bu yıkıntı muhtemelen cadde portikosunun üst katlarına aittir. Kerpiç tuğlaların arasında çamur harcı vardır. Bu tip bir yapım tekniği geç 5. - erken 6. yüzyıllarda büyük inşaat projelerinde kerpiç kullanımına doğru bir geçişin göstergesidir. Korunagelen mavi mermer döşeme taşları caddenin diğer kısmındakilerle aynıdır ancak daha az taş ustası işareti vardır. Buluntuların arasında kolonadın açığa çıkarılan arka duvarının güneyinde, doğu kesitte ele geçen mermerden yontulmuş, yüksek kaliteli işçiliğe sahip genç bir satyr başı vardır (env. 22-23, yüks.: 21 cm). Satyrin yüzünde, alışlagelmişin dışında, kabartma şeklinde işlenmiş dört adet sigil mevcuttur. Sigillerden bir tanesi diğerlerine göre daha büyüktür ve sol gözünün üzerinde yer alır (Res. 21).

Karanlık Çağ Kompleksi'nin altındaki yapıların kazılması (NAve 22.2). 'Karanlık Çağ Kompleksi'nin kapladığı alanda (NAve 22.2) 7. yüzyıla ait bir seri oda bulunur. Bu odaların inşasında caddenin batısında bulunan Geç Antik Çağ'a ait bir hamam yapısının en azından kuzey kısımlarından faydalanılmıştır (Res. 22-23). Bu yapılar bütünü Tetrasyon Caddesi'nin döşemesinin üzerine oturur durumdadır ve hamamın servis girişini veya küçük bir sokağı da içerisine dahil etmiştir. Aynı zamanda hemen kuzey batısındaki 6. yüzyıl cadde portikosunun güney ucunu da içine almıştır. (Bu alan daha geç bir döneme ait Oda 6'nın altında yer alır ve portikonun diğer kısımlarının da bulunduğu NAve 22.5 açması ile aşağıda aktarılacaktır). Çalışmalarda neredeyse tüm alan 6. yüzyıl seviyesine getirilmiştir, ancak Oda 1 içinde bulunan ilginç 7. yüzyıl hypocaustu korunmuştur (Res. 22).

Ortaya çıkan en erken tarihli kalıntılar Geç Antik Çağ'a tarihlenen hamam kompleksine ve onun caddenin batısında bulunan ek yapılarına aittir (Res. 23). Doğu-batı doğrultulu bir geçişin (ilerleyen dönemlerde Oda 3) hamam yapısını kuzeyindeki batı portikodan ayırdığı anlaşılmıştır. 7. yüzyıla gelindiğinde burası hamam yapısına dahil edilmiştir. Caddeden sağlanan giriş daraltılmış ve kalan açıklık bir kapı ile kapatılmıştır (Res. 24). Bu doğu-batı doğrultulu geçişin batı portikoya açılan kısmı da kapatılmıştır. Bu değişim muhtemelen hamam yapısının kuzey duvarının altına yeni bir külhan eklendiğinde gerçekleşmiştir. O andan itibaren bu koridor yakılacak odunun depolandığı bir servis odasına dönüşmüş olabilir. Bu, geç dönem müdahalesidir ve 6. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşmiş olmalıdır. Bu durum, hamamın doğu tarafında, cadde üzerine inşa edilen külhanın terkedilmesiyle bağlantılı olabilir. Söz konusu geçiş / servis odası kazıldığında en geç zemin seviyesi üzerinde ve duvarların alt kısımlarında yoğun yanık izlerine rastlanmıştır. Bu durum muhtemelen doğu kolonadın yandığı esnada orada depolanan odunların alev

alması sonucu gerçekleşmiştir. Ancak asıl yanan malzeme yerinde korunmuş olmadığından odanın yangından sonra temizlendiği öne sürülebilir.

Muhtemelen tüm bunlar olurken Antoninler dönemine ait bir kadın portre başı da buraya atılmıştır. Baş muhtemelen bir büste aittir ve yukarıda anlatılan geçiş koridorunun doğusunda, cadde döşemesi ile yan duvarlar arasında, içerisinde yoğun kömür bulunan toprağın altında bulunmuştur (env. 22-71, Res. 25a-b, 55a-b). Baş, hem yangından hem de yüksek bir yerden düştüğü için zarar görmüş ve bunun sonucunda moloz olarak atılmış olmalıdır. Stratigrafideki pozisyonuna bakıldığında başın doğu kolonadın üzerinde bulunan odalardan birine ait olduğu ve 615 yılı civarında gerçekleşen yangında kolonadın mermer döşemeleriyle beraber düştüğü önerilebilir.

Daha sonra Oda 6'ya dönüşen ve Geç Antik Çağ'da batı portikoya ait olan alanın altında kazılan en erken tabakalar çok miktarda küçük buluntu ve 6. ve erken 7. yüzyıl seramiği barındırıyordu. Aynı durum batı portikonun daha kuzey taraflarında da görülmüştür ancak farklı olarak portikonun güney ucundaki tabakalar yoğun kömür içermektedir. Geçiş koridorundaki yanık malzemenin dışarıya atılmış olması ve depremden sonra portikonun yükseltilmesi için kullanılmış olması muhtemeldir.

Bundan kısa süre sonra, doğu kolonadın cephesi de yıkılmış, cadde üzerinde kalın bir moloz tabakası oluşturmuştur. Geçiş koridorunda moloz yerinde bırakılmış ve bunun üzerinde yeni bir yürüme seviyesi hazırlanmıştır. Cadde döşemesinin üzerinde daha geç dönemlere ait, devşirme kullanım için tuğla çıkarma gibi bazı müdahaleler söz konusudur. Oda 3'ün doğu duvarı molozun üzerine inşa edilmiştir ve bu duvarın içerisinde Aphrodisias Aphroditesini betimleyen küçük bir mermer figürün parçası ele geçmiştir (env. 22-66, Res. 56a). Buna karşın Oda 4 ve Oda 6'nın doğu tarafının inşa edileceği alandaki moloz kaldırılmış ve bu odaların duvarları doğrudan Geç Antik Çağ cadde döşemelerinin üzerine oturtulmuştur. Oda 6'nın duvarları altındaki temellerin arasında çok sayıda devşirme mimari öge yer alır, bunların bazıları muhtemelen batı portikoya aittir.

Odaların iç mekanlarının zeminleri tekrar çok miktarda toprak ile kaplanmıştır ve böylelikle Karanlık Çağ Kompleksi'nin içerisindeki yerleşim seviyesi dışarıdaki caddeden 0.90 m yüksek halde getirilmiştir. Bu yükseltilmiş yeni seviye eski batı portikonun seviyesiyle ve yıkılmış moloz tabakalarının üst seviyeleriyle hemen hemen eşittir. Oda 6 artık portikodan ayrılmıştır ve yeni komplekse dahil edilmiştir. Oda 6'nın içinde kuzey duvara bir bank iliştilmiş, zemin ise muhtemelen cadde kenarlarından alınan mermer ve şist plakalarla döşenmiştir. Tüm bunlar Karanlık Çağ Kompleksi'nin, üzerine düşünülmüş, vakit harcanmış ve yoğun çalışma gerektiren bir inşaat projesi olduğunu ortaya koymaktadır.

Batı portiko kazısı (NAve 22.5). Batı portikoda yapılan araştırmalar burada cadde döşemelerinin yerleştirildiği zamanda daha erken bir portikonun varlığını ortaya koymuştur (Res. 26-27). Daha geç duvarların altında görülen ve cadde döşemelerinin yanına dikkatlice inşa edilmiş olan kuzey-güney duvarlar muhtemelen bu ilk stylobatın kalıntılarıdır. Portikonun arka duvarı daha erken duvarlar üzerine, kuzey-güney doğrultulu bir tahliye kanalından sonra inşa edilmiştir. Söz konusu kanalda 2011 yılında 5. yüzyılın ortasına ve sonuna tarihlenen yüzlerce sikke ele geçmiştir. Bu ilk portikonun yüzeyinin bugünküne göre kuzey-güney doğrultulu daha belirgin bir eğime sahip olduğu öne sürülebilir. Tahliye kanalının üst seviyeleri kuzey kısımda 6. yüzyılda bir zamanda portiko inşa edilirken sökülüştür. Bu yeni portikonun caddenin ana inşa safhasından daha geç olduğu ortadadır çünkü stylobatı cadde döşemesinin batı kısmının üzerindedir. Bu inşaat faaliyetleri, arka duvarın üst taş sıralarının yeniden yerleştirilmesini, kolonad zemininin yeniden düzenlenmesini ve cadde döşemesinin altındaki ana tahliye kanalına ulaşan bir kanalın yaratılmasını gerektirmiştir. Portikonun içerisine yeni, sert ve sıkıştırılmış bir alt katman

yerleştirilmiştir. Bu katmanın üzeri taş veya zemin karolarıyla döşenmiş olmalıdır ancak bunlar bir sonraki safhada kaldırılmıştır.

Batı portiko da 7. yüzyıl depreminde çok zarar görmüş olmalıdır. Daha güneydeki alan gibi burası da çoğunlukla terk edilmiştir. Batı portikonun stylobatı sıkıştırılmış tuğla ve karo parçaları kullanarak tekrar onarılmıştır. Duvar mozaik parçaları ve bazı boyalı sıva parçaları tuğla ve karo parçaları arasında yüzüstü şekilde ele geçmiştir. Bu buluntu durumu bu müdahalenin depremden sonra olduğunun göstergesidir çünkü caddenin deprem sonrası yürüme seviyesi üzerinde ele geçen mozaik parçalarını anımsatırlar. Sütun kaideleri yeniden yerleştirilmiştir, ancak bu dönemde üzerlerine muhtemelen mermer sütunlar değil, ahşap direkler konulmuştur. Mermer sütunlar Karanlık Çağ Kompleksi'nin temellerinde kullanılmış olmalıdır. Portikonun yerleşim seviyesi dolgu ile yükseltilmiştir. Dolgu içerisinden çok miktarda hayvan kemiği ele geçmiştir. Kemiklerin bazılarında kesik izleri vardır ve bazıları da erişkin olmayan (kaynaşmamış) formlara sahiptir. Bu durum alanın kasaplık veya hayvancılık ile ilgili bir işleve sahip olduğunun göstergesidir. Stylobat bloklarının iç kenarlarındaki delikler hayvan bağlamak için kullanılmış olabilir. Son olarak, kolonadın arka duvarının en kuzeyindeki kapı açıklığını oluşturan çok büyük boyutlu blok ancak 7. yüzyıl safhasında oraya yerleştirilmiş olmalıdır.

Doğu kolonad kazıları (NAve 22.3). Doğu kolonadın arka duvarında gerçekleşen kazılar caddenin doğu kısmında bugüne kadar kazılmamış olan toprağın kaldırılması ve alanın antik çağ sonrası yaşantısıyla ilgili hipotezleri doğrulamak amacıyla gerçekleşmiştir. 22.3 isimli açma 21.5 m (kuzey-güney) x 3.10 m (doğu-batı) boyutlarındadır ve portiko boyunca ve doğu kolonadın arka duvarı üzerindedir (Res. 19).

Geç 5. yüzyılda 2.00 ila 2.34 m aralıklarla yerleştirilmiş olan bir sıra payenin doğu kolonadın arka tarafını ve doğusundaki konutların ön tarafını sınırlandırdığı anlaşılmıştır. Bu payeler daha önce kazılmış olan daha kuzeydeki kesintisiz uzanan doğu arka duvardan farklıdır. Payeler arasındaki boşluklar kısa süre sonra harçlı moloz ile doldurulmuş ve burası da kesintisiz uzanan bir arka duvara dönüştürülmüştür. Bunun amacı muhtemelen zayıf temellere sahip yapıyı güçlendirmektir (Res. 28).

Kazılan alanın en kuzeyindeki payenin içerisinde devşirme olarak kullanılmış, üzerinde bir yazıt ve kadın büstü çizimi bulunan bir mermer blok yer alır (I 22.2, Res. 29a). Bloğun mevcut konumunda graffito yana yatık durumdadır. Kadın gösterişli bir saç stiline sahiptir. Angelos Chaniotis tarafından belgelenen yazıtta $\acute{\omicron} \kappa\alpha\theta' \eta\mu\acute{\omega}\nu$ okunmaktadır ve bu ibare "bize karşı olan" anlamına gelir. Çizim ve yazıt birlikte ele alınabilir. $\acute{\omicron} \kappa\alpha\theta' \eta\mu\acute{\omega}\nu$ ibaresi "düşmanımız" anlamına gelir ve Hristiyan metinlerinde demonlar veya şeytan ile bağlantılı şekilde kullanılır. Eğer bu yazıt altındaki çizim ile bağlantılı idiyse, buradaki kadın belki de bir hayat kadını betimliyordu.

Yıkımdan sonra doğu kolonadın enkazı inşaatçılar tarafından çatı kiremidi başta olmak üzere kullanılabilir yapı malzemesi ararken dağılmış olmalıdır. Kazıdan hiç büyük boyutlu mimari öge ele geçmemiştir, bunlar muhtemelen başka yerlere taşınıp yeniden kullanılmıştır. Üst katların eriyip dağılmış kerpiç blokları ise bir noktaya toplanmıştır.

Burada gerçekleşen ve tanımlanabilen bir sonraki aktivite olasılıkla Orta Bizans döneminde su geçirgen tabana sahip bir atölyenin yapılmasıdır. Alanın tesviyesi kum ile yapılmıştır çünkü kum, alanın kendi alüvyal toprağına göre suyun daha kolay tahliye olmasını sağlar. Kolonadın arka duvarına ve altındaki moloz katmanlarına çok sayıda yarık açılmıştır. Bu yarıkların içine yedisi küçük, biri daha büyük boyutlu toplam sekiz adet hazne tarzında yapı ve bunlarla ilişkili bir çalışma tezgâhı yapılmıştır ancak bunların işlevi henüz anlaşılamamıştır (Res. 29b). Yine alanda bulunan enkaz molozundan yararlanılmıştır. Aynı alanda çok miktarda kırık cam parçası bulunmuştur. Buradaki atölye cam geri dönüşümü ile

ilgili olabilir. Hazneler soğutma için kullanılmış olabilir. Bu atölyenin yalnızca batı tarafı kazılmıştır. Atölye, açmanın boyutlarını doğuya doğru aşar.

Hazneler Bizans döneminin sonunda kullanımdan çıkmıştır ancak uzun ve verev bir duvardan anlaşıldığı kadarıyla alan Beylik döneminde tekrar kullanıma girmiştir. Bu duvar 2011-2015 yıllarında kazılan daha büyük bir kompleksin parçasıdır. Kompleks, Klasik Osmanlı dönemine kadar kullanımda kalmıştır. Yoğun kullanımı safhalarının yorumlanmasını zorlaştırır. Beylik dönemine ait dolgulardan birinde küçük bir erkek torsosu ele geçmiştir (env. 22-65, Res. 56b). Önceki yapıları örtmek için yapılan, kolay ayırt edilebilen ve geniş ölçülere sahip sıvalı bir zemin Klasik Osmanlı dönemine tarihlenir. Daha kuzeydeki kazılarda da görüldüğü gibi burada da yerleşim izleri Geç Osmanlı döneminde sona erer. Bu dönemde Geyre yerleşiminin doğuya doğru taşındığı anlaşılmıştır.

NAve 22.3'teki kazılara ek olarak, kış sezonunda olan doğal hasarlar sebebiyle önceki yılların açmalarına iki ayrı müdahale yapılması icap etmiştir. Öncelikle, geç 5. yüzyılda doğu kolonadın stylobatını yükseltmek için yapılan moloz duvarlar sökülmüştür. Bu durum buradaki temellerin yeterli olmadığını gösterir. Ayaklı kaidelerden biri, muhtemelen yapımından kısa süre sonra kırılan uzun bir stylobat bloğu üzerine yerleştirilmiştir. Bloğu tamir etmek yerine ayaklı kaidenin altına harçla küçük taşlar sıkıştırılarak tesviye edilmiş ve sağlamlaştırılmıştır. İkincil olarak, kolonadın destekleri arasındaki antik çağ sonrasına ait duvarın kaldırılması esnasında büyük boyutlu ve iyi korunmuş durumda kompozit başlık gün ışığına çıkarılmıştır (Res. 30). Bu başlık muhtemelen geç 4. veya erken 5. yüzyıla aittir ve büyük olasılıkla caddenin doğusunda bulunan konutlardan birine aittir.

Caddeyi ziyarete açma hedefiyle bağlantılı olarak, kolonadın iç tarafında önceki yıllarda açılmış sondajları toprak ile kapatma çalışmalarına başlanmıştır. Zeminler ve açmaların yan profilleri, mimari öğeler de dahil olmak üzere jeotekstil ile kaplanmıştır. Bunun üzerine bir katman kum, ardından da yürüme seviyesine ulaşana kadar elenmiş toprak örtülmüştür.

Sebasteion'un karşısındaki Osmanlı yolu (NAve 22.1). Sebasteion Propylon'un karşısında, caddenin batı tarafında, Tetrasyon Caddesi'nin en alçak noktasına konulması planlanan su toplama kuyusu (keson) için geniş ve sığ bir açma açılmıştır (NAve 22.1). Bunun amacı, yükselen yeraltı suyunu ve alana gelen sel sularını kontrol etmektir. Açmanın boyutları 17.4 x 14.2 m'dir ve Sebasteion Propylon ile Kuzey Agora arasında yer alır (Res. 31).

Önceki yıllarda yapılan kazılar bu alanın çok az mimari yapıya sahip olduğunu ve derin alüvyal toprakta antik çağ sonrası yapılan tarım faaliyetleri sebebiyle zarar gördüğünü göstermiştir. 2022 yılında burada bulunan en erken yapı, yüzyıllar boyunca kullanılmış olan ve doğu-batı doğrultulu bir Osmanlı yoludur. Yol, ilk safhasında düzgünce döşenmiş bir yüzeye sahiptir, Kuzey Agora'ya doğru uzanır ve iki yandan hafif kavisli paralel moloz duvarlarla sınırlandırılmıştır. İkinci safha muhtemelen Klasik Osmanlı dönemine aittir. Bu dönemde yan duvarlar daha geniş bir yol edinmek için saf dışı bırakılmıştır. Güneybatı tarafa Kent Parkı'na uzanan ikincil bir yol daha eklenmiştir. Üçüncü safha, Klasik veya Geç Osmanlı dönemine tarihlenir. Bu dönemde ikincil yol önem kazanmış, Kuzey Agora'ya uzanan kuzey yol dar bir patikaya dönüşmüştür. Her iki yol da Geç Osmanlı döneminde terk edilmiştir ve alan alüvyal toprak ile dolmuştur. Buranın yüzey temizliği esnasında Sebasteion'a ait bir kabartmanın alt parçası ele geçmiştir (env. 22-63, gen.: 40 cm, Res. 32).

4. KYBELE EVİ (Res. 33-41)

Burada gerçekleştirilen projenin amacı kuzeydoğu Surların hemen yanında yer alan konutu, konutun buluntularını ve çevresindeki etkileyici mahalleyi araştırmak, korumak ve yayınlamaktır. Alan ilk olarak Kenan Erim tarafından 1960'larda ve 1980'lerde incelenmiştir ancak alanın kazısı ve araştırılması tamamlanamamıştır. Daha önceleri Su

Kanalı Evi (Water Channel House) olarak isimlendirilen kompleks Kybele Evi olarak yeniden isimlendirilmiştir. Bunun sebebi evde ele geçen Geç Antik Çağ'a ait çarpıcı bir Kybele heykelciğidir. Söz konusu mahallede evler, bir depo, bir sokak ve sur kapısı yer alır.

1956 yılında, kuzeydoğu sur kapısının bitişiğinde bulunan Osmanlı drenaj kanalında imparator Augustus'un azatlısı ve Aphrodisias'ın en erken kamusal yapılarını finanse eden C. Julius Zoilos'un mezar anıtına ait yüksek kalitede figürlü kabartmalar ele geçmiştir. Muhtelif kazı sezonlarında (1961-64, 1966-69 ve 1984-89) bu alan ve alandaki çeşitli yapılar araştırılmıştır. Bu yapılar şunlardır: muhtemelen erken 7. yüzyılda bir yangınla kullanımı sona eren geç antik çağa ait gösterişli konut (HoK 22.1, Res. 33-34); doğu-batı doğrultulu bir sokak (HoK 22.2); büyük boyutlu bir depo (HoK 22.3, Res. 38); sokağın kuzeyinde daha küçük boyutlu yapılar ve son olarak surlar ve sur kapısı (HoK 22.4) (Res. 39). 2019'da eski açmalar bitki ve ağaçlardan arındırılmıştır. 2020 ve 2021 yıllarında önceki dönem kazılarında ele geçen buluntuların yerleri müze ve kazı evi depolarında belirlenmiştir. 2022 sezonunun amaçları açma profillerinin düzeltilmesi ve belgelenmesi, tüm mimari kalıntıların temizlenmesi ve belgelenmesi, yeni bir vaziyet planı hazırlanması, tüm kompleksin buluntularının günümüz anlayışıyla belgelenmeye başlaması idi.

Kybele Evi'ndeki arazi çalışmaları Alis Gülfizar Altinel yönetiminde Meredith Claire Davis, Cemile Karaca, Francesco Lagioia ve Grace Christine Vieaux tarafından yapılmıştır. Depo çalışmaları Selcen Köroğlu tarafından koordine edilmiştir. Metal objeleri Feyzullah Şahin çalışırken, seramik buluntular Muradiye Öztaşkın ve Emre Şahinoğlu tarafından çalışılmıştır. Buluntular Ayça Sarıönder tarafından çizilmiştir. Tüm çalışmalar Ine Jacobs'un gözetiminde yapılmıştır. Kybele Evi projesi Headley Trust, Dumbarton Oaks, Oxford Centre for Byzantine Research, the Wainright Fund, Society of Antiquaries London ve the Malcolm H. Wiener Foundation tarafından desteklenmektedir.

2022 sonuçları: kerpiç yapılar. 2022'de gözlemlenen ve belgelenen önemli özelliklerden biri kerpicin yoğun kullanımınıdır. Bazen dağılmış olsa da çoğunlukla iyi durumda ve ayırt edilebilir biçimde ele geçen kerpiç tuğlalar alandaki tüm açma profillerinde görülmüş ve belgelenmiştir. Evin içinde taş duvarların üstünde ve köşe oluşturacak şekilde pişmemiş kil kalıntıları in situ halde bulunmuştur. Kerpiç tuğla ve pişmemiş kilin geç 5. yüzyıldaki depremden sonraya ait inşaatlarda kullanılması Tetrasyon Caddesi'nde karşımıza çıkan bir durumdur. Kybele Evi'nde bu inşaat tekniği ele geçen seramiklere göre 6. - erken 7. yüzyıla tarihlenir. Buna istinaden geç 5. yüzyıldan itibaren tuğla ve kesme taştan daha ucuz ve daha hızlı yapılabilen pişmemiş kile yönelme olmuştur. Bu durum özellikle de duvarların iç ve üst kısımlarında ve üst katlarda karşımıza çıkar.

Kybele Evi (HoK 22.1). Molozu ve toprak dolgularını kaldırmak için alana metal rampalar yerleştirilmiştir. Evin ayrı ayrı bileşenleri detaylı bir şekilde belgelenmiştir. Tüm duvarlar ve yapı unsurları detaylı fotoğraflama yöntemiyle kaydedilmiştir. Vaziyet planını (Res. 34) destekler nitelikte tüm odaların fotoğrametrik modellemesi ve orthomozaikleri yapılmıştır. Toplam 20 oda tanımlanmıştır. Bunların arasında güneydoğuda büyük boyutlu ve tonozlu bir oda (Oda 20, Res. 33); bahçe olabileceğini düşündüğümüz apsisli büyük bir mekân (Oda 14); yıkanma için kullanılmış olabilecek su haznesi ve ısıtma sistemine sahip bir oda (Room 17); bunun yanında olasılıkla soyunma odası olarak kullanılmış olan, süslemeli köşe sütunlarına ve doğu duvarında mermer raflara sahip bir oda (Oda 18); siyah beyaz mermer karolu zemine sahip üç farklı kabul odası (Oda 2,3,4, Res. 36-37); ve son olarak kuzeybatıda çok iyi korunmuş durumda ancak işlevi henüz anlaşılammış yeraltı tünel sistemi vardır (Oda 10 ve 11'in bodrum katı, Res. 40).

2022'de yapılan belgeleme çalışmaları sonucunda burada orijinal halinde iki yapı kompleksi olduğu önerilebilir. Bunlar sonradan Oda 9 ve Oda 17'ye dönüşen alandaki

kuzey-güney doğrultulu dar bir ara sokak ile birbirinden ayrılmıştır. Doğu kısım (sonraki dönemlerde Oda 20) önceleri konut işlevine sahip değil gibi görünmektedir. Burası da olasılıkla önceden bir depo yapısıydı. İkinci bir safhada iki adet uzun doğu-batı doğrultulu mekân Oda 20'nin kuzeyine eklenmiştir. Bunlar bir seri paye ile küçük mekanlara bölünmüşlerdir. Üçüncü safhada doğu kısım batıdaki yapılarla birleştirilmiş ve bütünü lüks bir konuta dönüştürülmüştür. Konut yıkıldığında yine iki ayrı daireye ayrılmış durumdaydı: Oda 1-8, girişi Oda 1'in kuzeyindeki geniş bir kapıdan sağlanan bir daireyi oluştururken Oda 9-20 ikinci bir daireyi oluşturur. Bu dairenin Oda 9'daki servis girişi kazılmıştır, ancak daha büyük bir giriş kapısı daha olmalıdır. Bu kompleksin en parlak dönemi Aphrodisias'ın müreffeh bir eyalet başkenti olduğu beşinci ve altıncı yüzyıllardır.

Sokak (HoK 22.2). Sokak, 2022 sezonu başlarında kazılmış ve döşeme taşları üzerinde çok zengin graffiti ile karşılaşmıştır. Tüm graffiti epigrafi ekibi tarafından belgelenmiştir. Oda 9'un kapı açıklığının hemen batısında sokağın genişliği boyunca uzanan bir kemerin kalıntıları belgelenmiştir.

Depo ve Surlar (HoK 22.3-22.4). Depo, büyük boyutlu ve etkileyici bir yapıdır ve doğu-batı doğrultulu sokak ile daha sonra (MS 350 civarında) inşa edilmiş olan Surlar arasında yer alır (Res. 38). Birbirinden kemerli payelerle ayrılan doğu-batı doğrultulu üç adet koridora sahiptir. Deponun orijinal doğu girişi Surlarla kapatılmıştır ve 360 civarından sonra giriş bir tünelden sağlanmıştır. Tünelin girişi surların biraz ilerisinde olmalıdır. Güney girişi yakınlarında açma profilleri incelendiğinde deponun da tek bir olay sonucu yanarak enkaza dönüştüğü anlaşılmıştır.

Buluntuların konservasyonu ve belgelemesi. Bakır alaşımı buluntuların konservasyonu 2022 yılında büyük oranda tamamlanmıştır. Büyük boyutlu kapların ve daha küçük boyutlu bakır alaşım objeleri arasından bir seçki çizilmiştir. Konutun güney tarafında, Oda 6'nın drenaj kanalında (HoK 22.1) bir bronz tepsi ele geçmiştir (env. 22-43, çap: 38 cm). Ayrıca, eski kazı raporları, defterler ve arşivlerden yararlanarak önceki dönem kazılarında bir arada ele geçen eser toplulukları oluşturulmuştur. Geç Roma dönemine ait kandiller ve pişmiş toprak kaplar ile Zeus ve Kybele'nin mermer heykelcik grubunun bir arada ele geçmesi dikkate değerdir. Bu eserler evin kuzeybatı kısmındaki Oda 10'un kuzey kolundaki büyük nişin önünde bulunmuşlardır.

5. SEBASTEION TAPINAK (Res. 42-25)

Sebasteion kompleksinin doğu ucundaki Korinth tapınağının bölümlerini incelemek, belgelemek ve restore etmek için 2021'de üç yıllık yeni bir proje başlatılmıştır (Res. 45). Amaç, iki yanı kabartmalı yapılarla süslü bir yola bakan tapınağın Korinth düzenindeki sütunlu ön cephesini restore etmektir. Yüksek bir podyum üzerine oturan tapınak Livia ve Tiberius'a adanmıştır ve Sebasteion kompleksinin en önemli noktasıdır. 2021 yılında tapınağın mimari elemanları bir araya getirilmiş, vinç yardımı ile kazı evinin doğusunda, sadece tapınağın bloklarının bulunduğu alanda düzenlenmiş, hangi blokların anastylosiste kullanılabileceği araştırılmıştır.

2022 yılında Aydın Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne tapınağın cephe sütunlarının kısmi anastylosisi için başvurulmuş ve başvuru kabul edilmiştir. Projenin ana fikri Sebasteion kompleksinin kişide uyandırdığı etkiyi büyük oranda değiştiren mimarisini daha bütüncül olarak sunabilmektir. Tapınağın yüksekliği Kuzey ve Güney Yapılarla aynıydı ve kompleksin "terminus"u görevini görüyordu. Planlanan anastylosis çalışmaları sayesinde kutsal alanın doğu ucu "kapatılarak" antik çağdaki etki yeniden oluşturulacaktır. Tapınak, Geç Antik Çağ'da radikal bir değişime uğramıştır. Cellası sökülerek kaldırılmış ve önündeki podyum merdivenlerinin yerine bir çeşme inşa

edilmiştir. Yapılacak olan anastylosis ile Sebasteion kompleksinin doruk noktası olmaya devam eden Korinth düzenindeki görkemli sütunlu bu cephenin Geç Antik Çağ'daki durumu yeniden canlandırılacaktır.

2022'deki öncelikli çalışmalar tapınağın platformunu tamir etmek, stylobatın orijinal seviyesini hazırlamak ve iki sütunun parçalarını birleştirmek olmuştur (Res. 42-44). Yapay taştan yeni bloklar sütun temellerinin üzerine yerleştirilerek doğru yükseklikler oluşturulmuştur. Bunların arasına taş duvarlar örülmüştür ve ardından en kuzeydeki iki sütunun kaideleri parçaları orijinal pozisyonlarında deneme mahiyetinde dikilmişlerdir. Bu deneme 2023 yılında tekrarlanacak, tamamlanacak ve sabitlenecektir. Kaideleri üzerine oturtulan sütunlar kompleksin yarattığı etkiyi çarpıcı biçimde değiştirmiştir (Res. 44-45). Anastylosis çalışmaları Thomas Kaefler, Gerhard Paul ve Phil Stinson tarafından yönetilmiştir. Proje Caroline Koç tarafından desteklenmektedir.

6. MÜZE AVLU PROJESİ (Res. 46-50)

Lucien Arkas sponsorluğunda Aphrodisias Müzesi'nin mevcut avlusunun örtülü iç mekanlara dönüştürülmesi amacı taşıyan yeni projeye 2019 yılında başlanmıştır. 2020 yılında İzmir merkezli proje mimarları ARTI-3 ile birlikte planlama çalışmalarına devam edilmiş, 2021 yılında ise planlar son haline getirilmiş, sergilenecek olan eserler Müze depolarından Mavi Depo-Atölye'ye getirilmiştir.

2022 yılında İngiltere'de bulunan Cliveden Conservation'dan konservatörler heykeller üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Öncelikli olarak Bazilika'da ve Kent Parkı Propylonu'nda (Agora Kapısı) ele geçen çok parçalı mitolojik kabartmalar üzerine çalışmışlardır. Daha önceden restore edilmiş olan kabartmalı paneller ilk olarak orijinal kırık parçalarına ayrılmışlardır (Res. 46). İçlerindeki demir dübellere ve kenetler sökülmüş ve paneller daha sıkı bir şekilde, üstün kalite paslanmaz çelik kenetler ve daha uzun dübellere yeniden birleştirilmişlerdir (Res. 47-50). Güncel restorasyon teknikleri sayesinde kabartmalar daha dirençli ve sağlam, taşınabilir ve duvara monte edilebilir hale gelmiştir. Kabartmalı panellerin tipik Aphrodisias stilinde coşkulu kompozisyonları bu hassas restorasyon çalışmaları sayesinde eski görünümüne kavuşmuştur. Panellerin sergide hangi sıralamayla yerleştirilecekleri üzerine çalışılmıştır. 2023 yılında heykeller ve büstlerin konservasyonu yapılacaktır. Çalışmalar Nick Barnfield, Tom Flemons, Alex Rickett ve Albert Traby Urios tarafından gerçekleştirilmiştir.

7. DİĞER ALAN KONSERVASYON ÇALIŞMALARI (Res. 51-54)

2022'de çok çeşitli alan konservasyon çalışmaları yapılmıştır. Ören yerindeki anıtlar sezon başında kuru ot ve bitkilerden detaylı bir şekilde arındırılmıştır. Depoların çatıları temizlenmiş ve onarılmıştır. Tetrasyon Caddesi'nin mavi-gri mermer döşeme taşlarının onarımına Hikmet Apaydın tarafından devam edilmiştir (Res. 51-52). Batı kent kapısı bitkilerden tamamen arındırılmış ve surların Batı Kapı'dan Stadyum'a kadar uzanan bölümündeki bitkiler temizlenmiştir. Kuzeybatı surlarının iç yüzünde yer alan eski bir açma toprakla doldurularak kapatılmıştır. Tiyatro Tepesi'nin üst tarafındaki iki derin açmanın etrafı güvenlik önlemi olarak telle çevrilmiştir. Harry Mark tarafından tasarlanan Hadrian Hamamı, Aphrodite Tapınağı, Kent Parkı ve kentsel gelişimi anlatan beş adet yeni bilgi panosu ilgili yerlere dikilmiştir (Res. 53). Kentin kuzeydoğusunda yer alan mermer ocakları arkeoloji ekibi tarafından denetlenmiş, Ben Russell tarafından drone fotoğraflarıyla 3 boyutlu modellemeleri yapılmıştır (Res. 54). Dokuz Eylül Üniversitesi'nden jeoloji mühendisi Prof. Bahadır Yavuz ocakların sağlığını kontrol etmiştir.

8. MERMER HEYKELTIRAŞLIK: BULUNTULAR VE ARAŞTIRMA (Res. 55-61)

Hem kazılarda ele geçen hem de alan dışında bulunup müzeye teslim edilen mermer yontu eserler belgelenmiş ve kaydedilmiştir. Bazı eserlerden yukarıda kontektleri içerisinde bahsedilmiştir. Buluntuların arasında en önemlisi Cadde kazılarında kuzey tarafta ele geçen Antoninler dönemine ait genç rahibe portre başıdır (env. 22-71, yüks.: 27 cm, Res. 55a-b). Bu baş muhtemelen bir büste aitti ve Cadde kolonadının üst katlarındaki konutlardan birinde bulunuyordu. Rahibe, hizmet ettiği kültün imparatorlarına ait küçük büstlerle süslü taç benzeri bir başlık taşımaktadır (küçük büstler korunmamıştır). Genç kadının saç modeli çok etkileyicidir. Bu model Antoninus Pius'un (MS 138-161) eşi Yaşlı Faustina'nın modeline bakarak yapılmış olmalıdır. Saçlar sıkı bir biçimde örülmüş ve başının etrafında altı kere dolanmıştır. Ortaya çıkan model tüm başta mükemmel bir biçimde işlenmiştir. Ulaşılmak istenen etki, yetkin kölelerin çalışmasını gerektirecek bir karmaşaya sahip bu modelin genç kadının kendi saçıyla yapıldığını göstermektedir.

2022 sezonunda caddenin güney ucunda eski bir açmanın profilleri temizlenmiştir (SAve 22.1). Buradaki çalışmalarda yukarıda da bahsedilen üstün kalitede ve ilginç sığilleriyle (en az dört tane) öne çıkan bir satyr başı bulunmuştur (env. 22-23, yüks.: 21 cm, Res. 21). Aphrodisias Aphroditisi'ni betimleyen küçük mermer bir heykelcik parçası Nave 22.2'de Karanlık Çağ Kompleksi'nin bulunduğu alanda ele geçmiştir ve tanrıçanın yerel kült heykelini betimleyen diğer heykel ve heykelciklere önemli bir ek olmuştur (env. 22-66, gen: 21 cm, Res. 56a). Diğer mermer buluntular şunlardır: caddenin doğu portikosunun arka duvarının üzerindeki açmada (NAve 22.3) gün ışığına çıkarılan omuzdan düşen tunik veya *exomis* giymiş erkek torsosu (env. 22-65, yüks: 22 cm, Res. 56b); Karanlık Çağ Kompleksi'nden (NAve 22.2) portre büst parçası (env. 22-67, yüks: 28 cm, Res. 57a); Sebasteion Propylon'un karşısında, caddenin batı tarafında, "keson kuyu" açmasında (NAve 22.1) ele geçen Sebasteion'un Güney Yapısı'nın üçüncü katına ait, üzerinde kabaca işlenmiş sağ ayak ve altında plinthus bulunan kabartma parçası (env. 22-63, gen: 40 cm, Res. 32); Kybele Evi'nden ele geçen kedigil ayağı formunda mermer masa ayağı; kuzeybatı surların yakınında yüzeyden ele geçen ve muhtemelen Eros figürüne ait şişman çıplak torso (env. 22-16, yüks: 21.5 cm, Res. 58).

Çıplak bir erkek torsosuna ait parçalar (Res. 59) Julia Lenaghan tarafından bir araya getirilmiştir. Parçalar önceki yıllarda Sebasteion Propylon'un önündeki cadde drenaj kanalında ele geçmiştir (env. 18-85, sağ kalça; 19-15, sağ üst kalça kemiği; 21-101, alt sırt parçası; 21-103, alt sırt parçası; 21-108, alt karın; 18-12; 68-338, torso). Heykel büyük olasılıkla Propylon'da sergilenen imparatorluk prenslerinden birini betimliyordu.

2021 ve 2022 yıllarında müzeye iki önemli eser getirilmiştir. Bunlardan biri olağandışı mermer bir küvettir. Küvetin üzerinde ağızlarında alçak kabartma halka tutan iki adet yüksek kabartma aslan başı betimlenmiştir (Res. 60). Kapak oturma izi olmadığı için lahit olmadığı düşünülmektedir. Eser muhtemelen süslü bir su haznesidir.

İkinci önemli eser 2022 yılında alanın 4 km doğusundaki Ataeymir'den ele geçen Kandidos isimli gladyatörün mezar stelidir (Res. 61). Savaşçı, müsabakadan yeni çıkmışçasına zaferli bir edayla bir elinde palmye dalı tutar, diğer eli ise yanındaki miğferi ve kalkanına dayanır. Miğfer tipi, bu kişinin *Thraex* (Trakyalı) olarak bilinen ağır silahlı gladyatör kategorisine ait olduğuna işaret eder. Boynunda bir gerdanlık, sağ elinde koruyucu bir kolluk (*manica*), bir kemerle tutturulmuş peştamal ve dizleri aşır alt baldırlara kadar uzanan bacak zırhı giyer. Kabarık, moda uygun saç stiline sahip bu genç figür bir gladyatördür. Arka plana işlenen çelenkler, kazandığı müsabakaların sayısını gösterir. İki tanesi stelin sağ kenarında, bir tanesi sol kolunun altında, iki tanesi de sağ elinin altında bulunur. Üstteki dört satırlı yazıt anıtın karısı tarafından dikildiğini anlatır: *Epiktetis, kocası Kandidos için, onun parasıyla onun anısı için (bunu dikti)* (I 22.01).

9. YAYIN, BELGELEME, ARAŞTIRMA (Res. 62-66)

Eski ve yeni kazılarda ele geçen yazıt, sikke, seramik, metal, cam ve organik buluntular üzerine yoğun çalışma yapılmıştır. Tüm bu buluntuların belgelenmesi bilimsel yayınların temelini oluşturur.

Epigrafi: Epigraflar Angelos Chaniotis ve Özge Acar yeni buluntuları kaydetmiş ve önceki kazı dönemlerinde ele geçen yazıt ve graffitolar üzerine araştırmalarına devam etmişlerdir. Yukarıda anlatılan gladyatör steli dışında (Res. 61) 2022 yılında müzeye bir yazıtlı buluntu daha getirilmiştir. Bu bir mezar plakasıdır ve Zenon ile Tatias isimli iki vatandaşa adanmıştır. Oyun tablaları, çizimler ve kısa mesajlar gibi graffitolar yoğun bir şekilde belgelenmiştir. Kybele Evi'nin yanındaki doğu-batı doğrultulu sokakta 24 adet, Kent Parkı Propylonu'nun basamakları üzerinde 23 adet, kuzeydoğu kent kapısının pervazlarında ise 6 adet kaydedilmiştir. 1997'den beri Sebasteion'un farklı noktalarında belgelenen graffitolar 2022 yılında tek bir liste haline getirilmiş ve bu listeye yenileri eklenmiştir. Bunların arasında Kuzey Yapı'nın merdivenlerinde ilk defa görülen menoralar (yedi kollu şamdan) (Res. 64a) ile Tapınağın basamakları ve terasındaki 45 adet oyun tablası ve çizim de vardır. Güney Yapı'daki Oda 7'nin batı duvarında ilk defa belgelenen bir yazıtta 'Alkestis'i seviyorum' ibaresi bulunmaktadır (bu bir hayat kadını ismi olabilir) (Res. 62-63).

Sikke. Eski ve yeni kazılarda bulunan sikkeler üzerine çalışmalar Ahmet Tolga Tek ve Ömer Can Taşpınar (Roma dönemi) ile Betül Teoman ve Gültekin Teoman (İslami dönemler) tarafından sürdürülmüştür. Yeni ve modern sikke dolapları temin edilmiştir. 2021 ve 2022 yıllarında cadde kazılarından ele geçen sikkelerin yaklaşık 300 tanesi İslami döneme, çoğunlukla da Osmanlı dönemine aittir. Caddenin kuzey tarafındaki açmalar da Beylik döneminde kullanılan ama daha erken tarihli çok sayıda kesilmiş sikke barındırır.

Seramik. Seramik çalışmaları Ulrike Outschar (Roma dönemi) ile Muradiye Öztaşkın ve Emre Şahinoğlu (Orta Çağ) tarafından sürdürülmüştür. Çalışmalar Tetrapylon Caddesi, Kybele Evi ve Sebasteion Tapınağı'nda yapılan eski ve yeni dönem kazılarında ele geçen malzemeye odaklanır. 6. ve 7. yüzyılların seramik kronolojisi düzenlenmiş, Bizans, Beylik ve Osmanlı dönemi seramik formları ve süslemeleri daha iyi anlaşılmıştır (Res. 64b).

Organik malzeme. 2019-2022 yıllarında ele geçen arkeo-botanik örnekler Erica Rowan tarafından incelenmiştir. Araştırmacı özellikle Tetrapylon Caddesi'ndeki drenajlar, latrinalar ve çöplüklere odaklanmıştır (Res. 65a). Bu malzeme Roma döneminden Orta Çağ'a geçişte değişen beslenme ve hijyen anlayışı konusunda yeni bilgiler sağlayacaktır.

Metal ve cam. Eski ve yeni dönem kazılarında ele geçen cam malzemeler üzerine çalışmalar Üzlifat Özgümüş ve Quinn Bolte tarafından sürdürülmüştür. Araştırmacılar, kuzeydoğu Surların hemen dışındaki Geç Antik nymphaeumda ele geçmiş olan olağanüstü bir grup renkli cam duvar karosu veya cam sectileye odaklanmışlardır (NE Sector 1, 2000) (Res. 65b-66). Tetrapylon Caddesi ve Kybele Evi'nden ele geçen bronz malzemeler yayına yönelik olarak Feyzullah Şahin tarafından çalışılmıştır.

Osmanlı. Aphrodisias'ın Beylik ve Osmanlı dönemi topoğrafyası, yapıları ve buluntuları üzerine çalışmalar Miranda Gronow tarafından sürdürülmüştür. Araştırmacı özellikle bir zamanlar Tiyatro Tepesi'nin kuzey ucunda yer alan Geyre Camii'nin 19. yüzyıla ait boyalı duvar panellerini fotoğraflamaya ve belgelemeye odaklanmıştır.

Yayın. Hugh Jeffery'nin çalışması *Aphrodisias XII: Middle Byzantine Aphrodisias, the Episcopal Village, AD 700-1250 (Orta Bizans döneminde Aphrodisias, Piskoposluk Kasabası, MS 700-1250)* yayınlanmıştır. Joshua Thomas'ın hazırladığı, Hadrian Hamamı'nda bulunan kolosal boyutlu figürlü konsolları konu alan makale *Istanbul Mitteilungen*'de yayın aşamasındadır. M. Crawford'un *Aphrodisias XIII: Diocletian's Edict*

of *Maximum Prices at the Civil Basilica in Aphrodisias* (*Aphrodisias Bazilikası'ndan Diocletianus Tavan Fiyatlar Fermanı*) isimli çalışmasına eklenecek olan çizimler ve düzeltmeler Phil Stinson ve Julia Lenaghan tarafından tamamlanmıştır. Kent Parkı'nın kazılarını anlatan A. Wilson ve B. Russell (ed.), *Aphrodisias XIV: The Place of Palms: An Urban Park at Aphrodisias* (*Palmiye Parkı: Aphrodisias'ta bir Kent Parkı*) isimli çalışma için son redaksiyonlar, çizimler ve levhaların düzenlemeleri 2022 yılında Ben Russell tarafından alanda tamamlanmıştır. Sebasteion (Phil Stinson), Stadyum (Katherine Welch ve Andrew Leung), Bouleuterion (Ursula Quatember ve Chris Hallett) ve Kent Surları (Peter de Staebler) monograflarında da önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

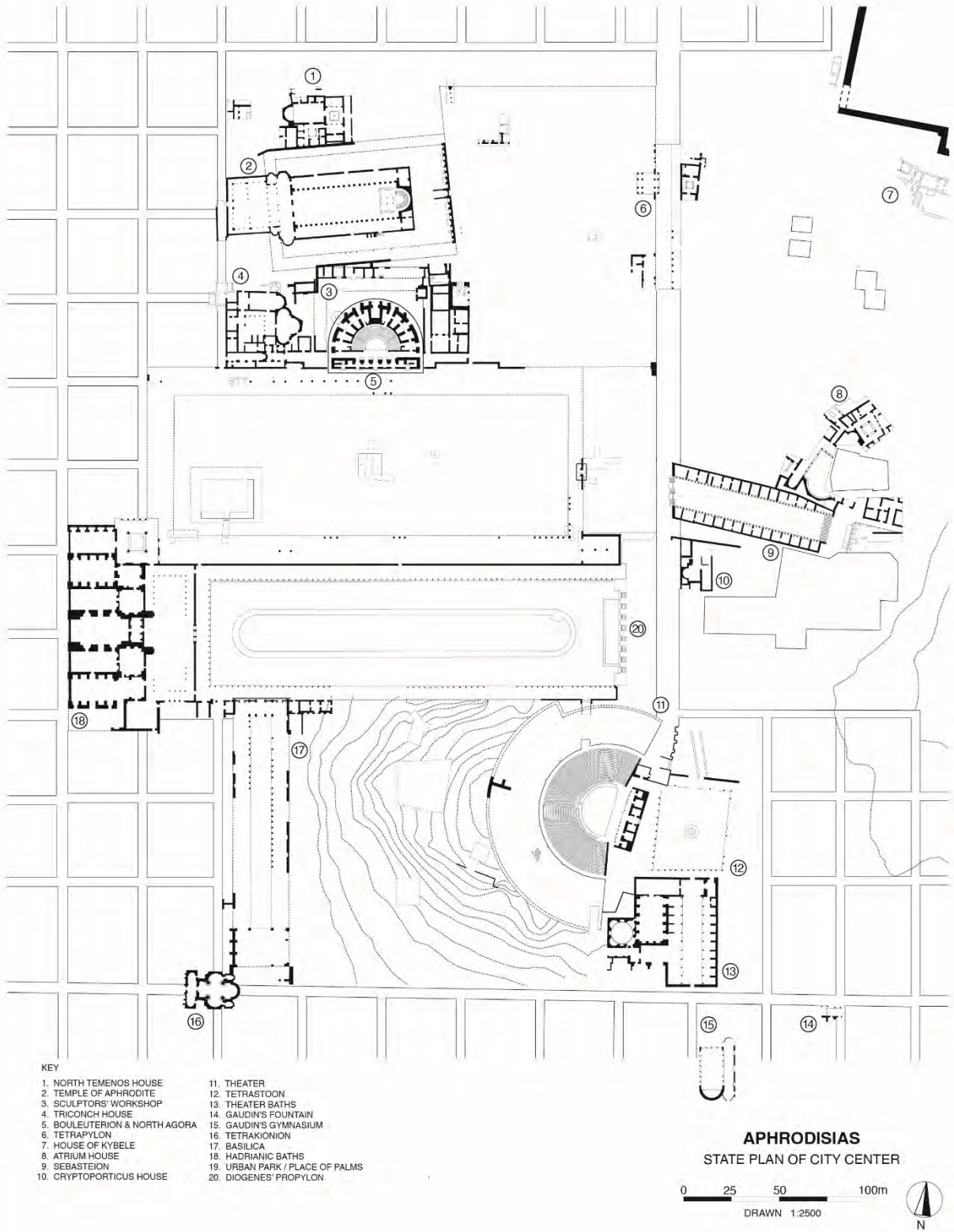
2022 YILI EKİBİ (Res. 67)

Arkeologlar: Ceren Ak, Alis Altinel, Armağan Aydın, Betül Başak, Yağmur Başaran, Quinn Bolte, Claire Davis, Ezgi Erol, Miranda Gronow, Merve Günal, Ine Jacobs, Cemile Karaca, Nuray Kaygaz, Francesco Lagioia, Julia Lenaghan, Nisan Lordoğlu, Ulrike Outschar, Esen Öğüş, Üzlifat Özgümüş, Muhammed Özkan, Muradiye Öztaşkın, Timothy Penn, Thomas Jay Rice, Isabella Riglia, Benjamin Russell, Ayça Sarıönder, Gülay Sert, Roland Smith, Serra Somersan, Philip Stinson, Feyzullah Şahin, Emre Şahinoğlu, Joshua Thomas, Grace Vieaux, Eugenia Vitello, Katherine Welch, Avery Warkentin, Marie Theres Wittmann, Ozan Yıldırım. *Arkeobotanik uzmanı:* Erica Rowan. *Mimarlar:* Batur Ecer, Seren Esen, Harry Mark, Santiago Patino, Ece Savaş, Aikaterini Vavaliou. *Anastylosis Mimarları:* Thomas Kaefer, Gerhard Paul. *Konservatörler:* Büşra Arı, Elif Atgüden, Nicholas Barnfield, Aslan Çakır, Nazar Dmiuterko, Thomas Flemons, İslim Görür, Abubekir Karakeçi, Alexander Rickett, Albert Traby Urios, Andrea Walker, Efe Emre Yetkin. *Vinç Operatörü:* Recep Köle. *Epigraflar:* Angelos Chaniotis, Özge Acar, Selcen Köroğlu. *Nüvizmatlar:* Ahmet Tolga Tek, Ömer Can Taşpınar, Betül Teoman, Gültekin Teoman. *Fotoğrafçı:* Ian Cartwright.

2022 YILI SPONSORLARI

Aphrodisias Kazıları New York Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü himayesinde, Oxford Üniversitesi Klasik Araştırmalar Fakültesi iş birliği ve çeşitli vakıfların, özel şahıs ve grupların çok kıymetli desteği ile gerçekleşmektedir: Geyre Vakfı - İstanbul (Başkan, Ömer Koç), the Friends of Aphrodisias Trust - Londra (Başkan, Patricia Daunt) ve Afrodisyas'ı Sevenler Derneği - İzmir (Başkan, Çiğdem Alas). Tetrasyon Caddesi'ndeki çalışmalar Aygaz ve British Institute at Ankara tarafından, Kybele Evi'ndeki çalışmalar ise Malcolm H. Wiener Foundation, the Headley Trust, Dumbarton Oaks, the Oxford Centre for Byzantine Research, the Wainright Fund ve the Society of Antiquaries London tarafından desteklenmiştir. Lucien Arkas, yeni müze avlu projesi için mermer heykeltıraşlık eserlerinin konservasyonuna sponsor olmuştur. Murat Ülker ve pladis uzun soluklu Bazilika projesini desteklemektedir. Ömer Koç Kent Parkı'ndaki (Güney Agora) havuzun uzun soluklu konservasyonunun sponsorudur. Sebasteion Tapınak'ın restorasyonu Caroline Koç tarafından desteklenmektedir. The Leon Levy Foundation, the Augustus Foundation, New York Üniversitesi Sanat ve Bilim Fakültesi, Oxford Üniversitesi Lincoln College'e ait Shuffrey Fund ile Oxford Üniversitesi'ne ait Craven Fund öğrencilerin ve uzman meslektaşlarımızın projeye katılımını sağlamaktadır. Bütün destekçilerimize cömertliklerinden dolayı teşekkürü borç biliriz.

R.R.R. Smith, Kazı Başkanı
Ine Jacobs, Arazi Sorumlusu
Serra Somersan, Kazı Başkan Yardımcısı
Ekim 2022

Resim 1: Aphrodisias, kent merkezi, vaziyet planı.

Resim 2: Bazilika. Bazilika'nın yukarıdan görünümü, güneye bakış (2022).

Resim 3: Bazilika. Vestibüldeki dört adet kolosal çifte yarım sütunun anastylosisi (2022).

Resim 4: Bazilika. Yapının doğu tarafında Diocletianus'un Fiyat Fermanı'nın metnini içeren panolar (2022).

<p>28. Hemp seed 29. Vetch, dry 30. Poppy seed, cleaned 31. Cumin seed, cleaned 32. Radish seed 33. Mustard 34. Mustard, prepared 35.</p>	<p>1 castrensis modius 1 castrensis modius 1 Italian sextarius</p>	<p>den. 30 den. 30 den. 30 den. 30 den. 30 den. 30 den. 24 den. 16 den. 8</p>
<p>2. WINES</p> <p>1. Picene 2. Tiburtine 3. Sabine 4. Aminean 5. Setine 6. Surrentine 7. Falerian 8. Likewise, old wine, best 9. Old wine, second best 10. Country wine</p>	<p>1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius</p>	<p>den. 4 den. 2 den. 30 den. 30 den. 24 den. 16 den. 20 den. 20 den. 20 den. 20</p>
<p>11. (Beers) ceruesia or camum 12. Zythum 13. Likewise, sweet Maeonian wine 14. Chrysatic wine 15. Boiled down wine 16. Boiled down to syrup wine 17. Flavoured (with pepper) 18. (with absinth) 19. (with rose petals)</p>	<p>1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius</p>	<p>den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40</p>
<p>3. OIL</p> <p>1. Virgin oil 2. Second best 3. Cooking oil 4. Radish seed oil 5. Vinegar 6. Fish sauce, first (quality) 7. Fish sauce, second (quality) 8. Salt 9.</p>	<p>1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius 1 Italian sextarius</p>	<p>den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40 den. 40</p>

Resim 5: Bazilika. Metin panosundan detay, Diocletianus'un Fiyat Fermanı'nın 2. ve 3. bölümleri. (2022).

Resim 6: Bazilika. Ön cephenin 3 boyutlu modellemesi ve Diocletianus'un Fiyat Fermanı'nın cephedeki görünümü (2022).

Resim 7: Bazilika. Güneydoğuya bakış (2022).

Resim 8: Bazilika. Antik Çağ'da kırılan ve restore edilen 4 metre uzunluğundaki arşitravin matkapla delinmesi (2022).

Resim 9A–B: Bazilika. A: Kırık arşitravin birleştirilmesi. B: Yapay taşın sütun tamburunun el ile yivlendirilmesi (2022).

Resim 10: Bazilika. Vestibüldeki kolosal çifte yarım sütunların anastylosisi yapılırken (2022).

Resim 11: Bazilika. Yeni dübellerle sağlamlaştırılmış 4 metre uzunluğundaki arşitravin sütunlar üzerindeki orijinal yerine yerleştirilmesi (2022).

Resim 12: Bazilika. Vestibüldeki kolosal sütun düzeninin anastylosisi (2022).

Resim 13A–B: Bazilika. A: İonik sütun başlığının yerleştirilmesi. B: Yeni yerleştirilen arşitrav ve üzerinde friz bloğu (2022).

Resim 14: Kent Parkı / Palmiye Parkı. Yukarıdan görünüm, doğuya bakış (2022).

Resim 15A-B: Kent Parkı. Mermer havuz kenarının konservasyonu, kuzey kenardaki çalışmalar (2022).

Resim 16: Kent Parkı. Mermer havuzun kuzey kenarının konservasyon sonrasındaki görünümü. (2022).

Resim 17: Tetrapylon Caddesi. 2022 yılı sonunda Sebasteion Propylon'a doğru güneye bakış.

Resim 18: Tetrapylon Caddesi. SAve 22.1 ve NAve 22.1'in konumları (2022).

Resim 19: Tetrapylon Caddesi. NAve 22.2, 22.3 ve 22.5'in konumları (2022).

Resim 20: Tetrapylon Caddesi. SAve 22.1 açması (kuzey soldadır) (2022).

Resim 21: Tetrapylon Caddesi. SAve 22.1'de ele geçen siğilli satyr başı parçası (env. 22-23, yüks: 21 cm) (2022).

Resim 22: Tetrapylon Caddesi. Karanlık Çağ Kompleksi (NAve 22.2), kaldırılan duvarlar (mavi) ve yerinde korunan duvarlar (yeşil) (kuzey sağdadır) (2022).

Resim 23: Tetrapylon Caddesi. Sezon sonunda Karanlık Çağ Kompleksi (NAve 22.2) (kuzey sağdadır) (2022).

Resim 24: Tetrasyon Caddesi. Karanlık Çağ Kompleksi'ndeki Oda 3'ün daraltılmış girişi ve eşik taşı (NAve 22.2), batıya bakış (2022).

Resim 25A-B: Tetrasyon Caddesi. A: Kadın portre başı (env. 22-71). B: Kadın portre başının buluntu yeri kırmızı halka ile gösterilmiştir (güneybatıya bakış) (2022).

Resim 26: Tetrapylon Caddesi. Kuzeye bakış, solda Karanlık Çağ Kompleksi'nin (NAve 22.2) kuzeyindeki batı portiko (NAve 22.5) ve üstte Tetrapylon (2022).

Resim 27: Tetrapylon Caddesi. NAve 22.5'teki portikonun sezon sonu orthomozaïği, kuzey sağdadır (2022).

Resim 28: Tetrapylon Caddesi. Doğu portikonun arka duvarı (NAve 22.3), 2022 yılında kazılan kısım.

Resim 29A–B: Tetrapylon Caddesi. A: Paye inşasında devşirme olarak kullanılmış bloktaki graffito I 22.02. B: NAve 22.3'ün güneyindeki daha büyük boyutlu hazne ve muhtemel çalışma tezgâhı (2022).

Resim 30: Tetrapylon Caddesi. NAve 22.3'teki Karanlık Çağ duvarından ele geçen kompozit başlık (2022).

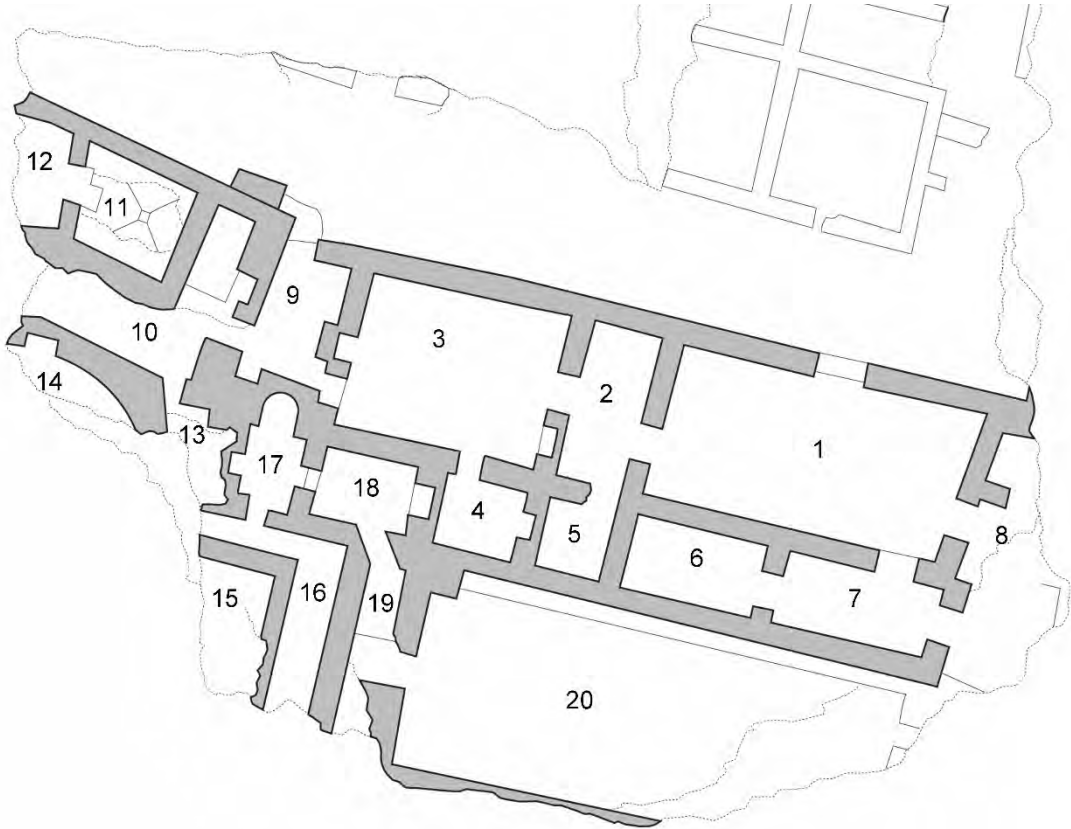
Resim 31: Tetrapylon Caddesi. NAve 22.1'deki Osmanlı dönemi yolları (2022).

Resim 32: Tetrapylon Caddesi. NAve 22.1'deki yüzey temizliği çalışmaları sırasında ele geçen Sebasteion'a ait kabartma parçası, (env. 22-63, gen: 40 cm) (2022).

Resim 33: Kybele Evi. Önde Oda 1-3 ve 20, depo yapısı sol üstte, kuzeye bakış (2022).

Resim 34: Kybele Evi. Oda numaralarını gösteren şematik plan (2022).

Resim 35: Kybele Evi. Sol altta depo, ortada sokak ve üst ortada ev, güneydoğuya bakış (2022).

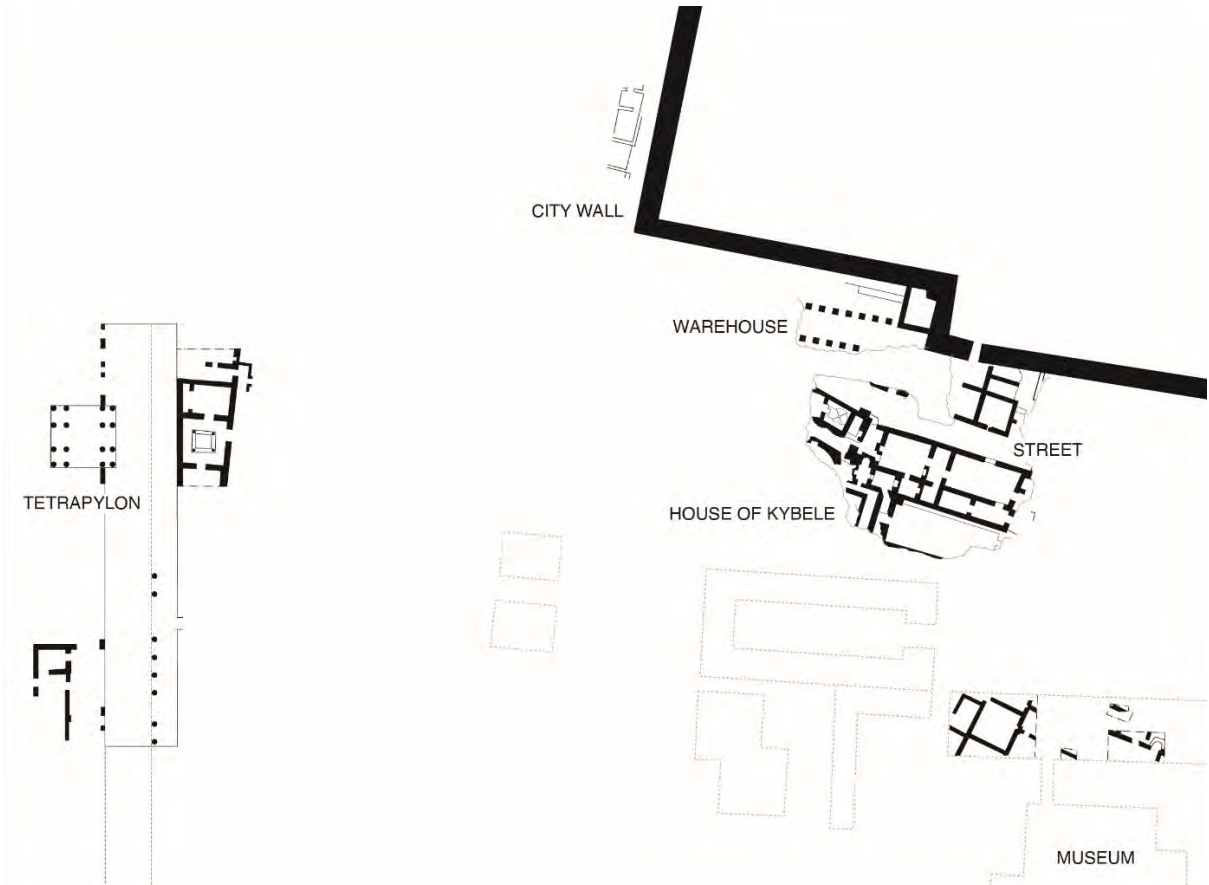
Resim 36: Kybele Evi. Karolarla döşeli Oda 2'deki konservasyon çalışmaları, kuzeye bakış (2022).

Resim 37: Kybele Evi. Önde Oda 3'ün mermer karolu tabanı, üst solda Sokak ve Oda 1'e giriş, doğuya bakış (2022).

Resim 38: Kybele Evi. Depo Yapısı, Sur ve Kent Kapısı'nın (sağda), yukarıdan görünümü, kuzey üsttedir (2022).

Resim 39: Kybele Evi. Depo yapısı ile sokağı ve Tetrapylon ile olan konumsal ilişkisini gösteren alan planı (2022).

Resim 40: Kybele Evi. Ön planda Oda 11 ve arkasında Oda 10 ve nişleri, doğuya bakış (2022).

Resim 41: Kybele Evi. Oda 10'da ele geçen pişmiş toprak kaplar, kandiller ve mermer heykelticiklerle fotomontaj (2022).

Resim 42: Sebasteion Tapınak. Tapınak cephesine ait sütunlarda anastylosis çalışmaları, kuzeydoğuya bakış (2022).

Resim 43: Sebasteion Tapınak. Tapınak cephesine ait sütunlarda anastylosis çalışmaları (2022).

Resim 44: Sebasteion Tapınak. 2022 sonunda iki sütunun kısmi anastylosisi, güneydoğuya bakış.

Resim 45: Sebasteion Tapınak. Tapınak terasına doğru bakış, sol ve sağda Kuzey ve Güney Yapılar, doğuya bakış (2022).

Resim 46A-B: Müze Avlu Projesi. Savaşan kentauros lar kabartması (env. 83-59), konservasyon çalışmaları (2022).

Resim 47 Müze Avlu Projesi. Savaşan kentauros lar kabartması (env. 83-59), konservasyon devam ederken (2022).

Resim 48: Müze Avlu Projesi. Nymphe ve çoban-kahraman kabartması (env. 77-75), konservasyon çalışmaları (2022).

Resim 49 Müze Avlu Projesi. Nymphe ve çoban-kahraman kabartması (env. 77-75), konservasyon çalışmaları (2022).

Resim 50 Müze Avlu Projesi. Nymphe ve çoban-kahraman kabartması (env. 77-75), konservasyon sonrası (2022).

Resim 51: Alan konservasyonu. Tetrapylon Caddesi döşeme taşlarının onarımı (2022).

Resim 52: Alan konservasyonu. Tetrapylon Caddesi döşeme taşlarının 2022 onarım çalışmaları sonrasındaki durumu.

Resim 53: Güney Agora / Kent Parkı ve kent gelişimini anlatan bilgi panoları (2022).

Resim 54: Aphrodisias Ocaklar. Mermer ocaklarının denetlenmesi ve ocaklar hakkında seminer (2022).

Resim 55A-B: Mermer buluntular. Taç giyen rahibe portresi, yakl. MS 140-150, Tetrasyon Caddesi'nden (NAve 22.2, env. 22-71, yüks: 27 cm) (2022).

Resim 56A–B: Mermer buluntular. A: Cadde'de ele geçen küçük Aphrodisias Aphroditesi parçası (NAve 22.2, env. 22-66, gen: 21 cm). B: Cadde'de ele geçen exomis giyen küçük erkek torsosu (NAve 22.3, env. 22-65, yüks: 22 cm) (2022).

Resim 57A–B: Mermer buluntular. A: Cadde'de ele geçen erkek büstü parçası (NAve 22.2, env. 22-67, yüks: 28 cm). B: Kybele Evi'nde bulunan kedigil bacağı formunda masa ayağı (env. 22-64, yüks: 33 cm) (2022).

Resim 58: Mermer buluntular. Kuzeybatı Sur'dan küçük şişman çıplak torso (Eros?) (env. 22-16, yüks.: 21.5 cm) (2022).

Resim 59: Mermer buluntular. Sebasteion Propylon'a ait imparatorluk hanedanından bir prensin çıplak torsosu, Propylon'un önündeki kanalın duvarlarında ele geçen parçalar 2022 yılında bir araya getirilmiştir. (env. 68-338; 18-12; 18-95; 19-15; 21-101;21-103; ve 21-108. yüks.: 102 cm) (2022).

Resim 60: Mermer buluntular. Küvet formlu mermer hazne, 2021-22'de Müze'ye getirilmiştir.

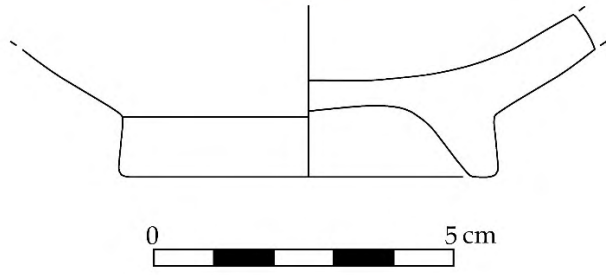
Resim 61: Mermer buluntular. Gladyatör (Thraex) Candidus adına, eşi Epiktetis tarafından dikilen mezar taşı, Ataeymir'den (122.01. yüks.: 70 cm. harf yüks.: yakl. 2 cm) (2022).

Resim 62: Epigrafi. Graffito, "Alkestis'i seviyorum", Sebasteion Güney Yapı'daki Oda 7'nin batı duvarında yer alır (harf yüks.: 1-3 cm) (SebS23) (2022).

Resim 63: Epigrafi. Sebasteion Güney Yapı'daki Oda 7. Graffitonun (Res. 62) konumu kırmızı halka ile gösterilmiş (2022).

Resim 64A–B: Epigrafi ve seramik. A: Sebasteion Kuzey Yapı'nın basamaklarına kazınmış menoralar (SebS39).
B: Beylik dönemine ait seramik kâse.

Resim 65A–B: Araştırma. A: Erica Rowan arkeobotanik örnekleri çalışırken. B: Quinn Bolte cam sectile çalışırken (2022).

Resim 66A–B: Cam sectile. A: Opak turuncu cam sectile parçaları. B: Üzerine çiçek kazınmış obsidyen sectile parçası. Hepsi 2000 yılında kuzeydoğu Kent Kapısı'nın dışında yapılan kazılarda ele geçmiştir, (NE Sector I, 2000).

Resim 67: Aphrodisias araştırma, kazı ve restorasyon ekibi, 2022.

